

СУДОВО-ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ КУРИЛЬНИХ СУМІШЕЙ, ДО СКЛАДУ ЯКИХ ВХОДИТЬ КАЛЕЯ ЗАКАТЕЧІЧІ (LAT. CALEA ZACATECHICHİ)**В. О. Шаповалова¹, В. В. Шаповалов², М. Ю. Сухая¹**¹Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації (м. Харків)²Головного управління охорони здоров'я Харківської ОДА (м. Харків)

Резюме. У статті розглянута проблема зловживання курильними сумішами, до складу яких входять психоактивні речовини, зокрема Калея закатечічі (лат. *Calea zacatechichi*). Наведено приклади із судово-фармацевтичної практики, які свідчать про те, що зловживання курильними сумішами, до складу яких входять психоактивні речовини, суттєво впливають на організм споживачів, зокрема на формування психічних та поведінкових розладів здоров'я.

Ключові слова: судова фармація, психоактивні речовини, курильні суміші, ентеогени, Калея закатечічі (лат. *Calea zacatechichi*).

ВСТУП. Наркотизація молоді шляхом зловживання курильних сумішей, до складу яких входять психоактивні речовини є глобальною проблемою сучасності [10, 12]. Тому стає актуальним судово-фармацевтична оцінка обігу курильних сумішей, до складу яких входить Калея закатечічі (лат. *Calea zacatechichi*), що і склало мету роботи.

Матеріали та методи дослідження. Проведено огляд літературних джерел щодо нераціонального вживання курильних сумішей із групи ентеогенів на прикладі Калеї закатечічі, що містить у своєму складі психоактивні речовини. Використано методи нормативно-правового, статистичного, документального, системного аналізу та судово-фармацевтичного моніторингу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ.

Калея закатечічі (лат. *Calea zacatechichi*, ісп. *Noja de dios* - «листя бога») - рослина сімейства Айстрові, що росте в дикому вигляді на просторі від Південної Мексики до Північної Коста-Ріки. Використовується шаманами місцевих племен для передбачення майбутнього, за її допомогою викликаються яскраві сновидіння, а також використовується ними при шлунково-кишкових розладах і як жарознижуючий засіб. В даний час показано, що витяжка з даної рослини має транквілізуючі властивості, викликає продукування яскравих і усвідомлених сновидінь і збільшення часу їх згадування, тобто рослина містить речовини, що володіють психоактивними властивостями [1].

Проведений судово-фармацевтичний моніторинг показав, що правоохоронними органами фіксуються випадки нелегального обігу курильних сумішей, які містять психоактивні речовини, а саме Калею закатечічі, що спричиняє наркотичну залежність у їх споживачів та супроводжується

розвитком психічних і поведінкових розладів здоров'я [9, 11]. Наведемо приклади із судово-фармацевтичної практики щодо незаконного обігу психоактивних речовин у складі курильних сумішей.

Приклад 1. Слідчим СВ Служби безпеки України по Харківській області порушено кримінальну справу за ознаками ч. 2 ст. 305, ч. 3 ст. 307 КК України.

В процесі досудового слідства було встановлено, що 16.04.2010 року в ході реалізації оперативно-розшукового заходу співробітниками СБУ області була присічена спроба налагодити міжнародний контрабандний канал незаконного обігу психотропних речовин.

В результаті операції був затриманий гр. О. (26 років, мешканець м. Києва), у якого в присутності понятих було виявлено та вилучено розфасовані в невеликі пакетики жовто-білий порошок і таблетки, які були заховані серед речей і паперів в посылках, загальною вагою 25,5 кг (вартістю 1 млн грн.), що згідно судово-фармацевтичної експертизи є особливо небезпечними наркотичними засобами - синтетичними каннабіноїдами, які планувалося членами міжнародної організованої злочинної наркогрупи використовувати для обробки суміші трав і тютюну для курильних сумішей.

Гр. О. є організатором злочинної наркогрупи і керівником приватної комерційної структури, яка, використовуючи мережу Інтернет, налагодила збут психоактивних речовин (ароматичних сумішей, трав, тютюну і т. д.), оброблених синтетичними каннабіноїдами. Злочинці були арештовані, досудове слідство закінчено та направлено на розгляд до суду [8].

Приклад 2. За 7 лютого 2011 року правоохоронними органами м. Харків було порушено 11 кримінальних справ за ознаками ст. 307 КК України.

Наприклад, на вул. Полтавський шлях було виявлено кіоск, через який розповсюджувалися курильні суміші. У присутності адміністратора правоохоронці виявили 142 паперових пакети зі «спайсами», загальною вагою біля 50 грамів.

Також було затримано гр-ку А. (37 років, мешканка м. Харків), у якої було вилучено 371 паперовий пакет із курильними сумішами, загальною вагою 100 грамів. Злочинці були арештовані, досудове слідство закінчено, справу направлено на розгляд до суду [6].

Приклад 3. 24 лютого 2011 р. Служба безпеки України спільно з працівниками МВС затримали злочинне угруповання (4 громадянина із Російської Федерації) за ознаками ст. ч.2 ст. 307 КК України, які займалися незаконним виготовленням і розповсюдженням на території Харкова сумішей для куріння, що містять у своєму складі наркотичні і психотропні речовини (JWH).

За допомогою JWH оброблялися рослинні суміші, які потім розфасовували в пакети і поширювалися через мережу кіосків у різних районах м. Харкова, а також серед студентів та молоді. До виготовлення, розфасовки, перевезення та збуту цих речовин організатори злочинної мережі залучали громадян України – мешканців м. Харкова та Автономної Республіки Крим. В ході спецоперації правоохоронці затримали всіх учасників злочинного угруповання, вилучивши у них під час обшуків психотропні речовини, пакувальну тару, пристрої для розфасовки, а також близько 5 кілограмів підготовлених до розфасовки сумішей для куріння. Ведеться слідство [7].

Отже, проведене судово-фармацевтичне дослідження показало, що курильні суміші, в складі яких містяться психоактивні речовини, є у вільному продажу у мережі Internet та в аромакіосках.

Тому, становило інтерес вивчити властивості психоактивної речовини – Калея закатечічі, яка входила до складу курильних сумішей. Так, з огляду літератури встановлено, що Калея закатечічі – це сильно розгалужений чагарник 1-1,5 м заввишки з зазубреним по краях листям, трикутно-овальної форми, 2-6,5 см завдовжки. Суцвіття складається з безлічі щільно прилягаючих одна до одної маленьких білих або жовтих квіток. Калея закатечічі містить комплекс гірких складових на смак (сесквітерпенових) лактонів: гермакранолід (1 β-ацетоксі-закатецінолід, 1-оксо-закатецінолід), гермакрен -7, калеїцин I і II, калеокремен A і B, калеїн A і B, зексбревін і аналоги, а також будлеїн A та аналоги. Флавоноїди акацетин і о-метил-акацетин також були знайдені в Калеї закатечічі. Ряд досліджень показав наявність алкалоїдів невідомої структури, які мають психоактивні ефекти і цент-

ральні седативні властивості [1, 2].

Дія Калеї закатечічі на організм людини при зловживанні: 1) Легка ейфорія. Коли Калея закатечічі палиться у великих кількостях, вона викликає каннабісно-подібну ейфорію, при відсутності загального отупіння. Але тим не менш відчуття дещо інші. 2) Ясність розуму. Стає простіше сконцентруватися на окремих речах і контролювати час. 3) Сни. Основною метою вживання Калії закатечічі є зміна своїх снів. У деяких людей вони стають яскравішими, в інших реалістичніше, а деякі чітко бачать минулі події. Хтось бачить майбутнє, хтось інші світи, а хтось уві сні відкриває двері до своєї власної свідомості.

Калея закатечічі вживається як засіб для поліпшення і зміни свідомості. Способи вживання Калеї закатечічі: висушені листя і стебла використовують незаконно для приготування чаю, настоянки, відвару або шляхом паління [1, 2].

З метою удосконалення діючого фармацевтичного законодавства щодо обігу психоактивних речовин, а саме протидії зловживання молоддю психоактивних речовин у вигляді куріння сумішей із наступними негативними наслідками у вигляді токсикоманії і наркоманії кафедрою фармацевтичного права Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації запропоновано **внести Калею закатечічі** (лат. *Calea zacatechichi*) до **переліку психотропних речовин** постанови Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 р. за № 770, а саме до Таблиці I Списку № 2 «Особливо небезпечні психотропні речовини, обіг яких заборонений» [4-5].

Для протидії незаконному обігу Калеї закатечічі (лат. *Calea zacatechichi*) кафедрою фармацевтичного права також розроблено невеликі, великі та особливо великі розміри даної психотропної речовини, які запропоновано внести до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 01.08.2000 р. за № 188 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» [3], що наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Невеликі, великі та особливо великі розміри психотропних речовин, що знаходяться у незаконному обігу

Назва психотропних речовин	Невеликі розміри (г)	Великі розміри (г)	Особливо великі (г)
Калея закатечічі (лат. <i>Calea zacatechichi</i>)	до 3,0	від 30 до 300	300,0 і більше

ВИСНОВКИ

Проведено судово-фармацевтичне вивчення курильних сумішей, до складу яких входить Калея закатечічі (лат. *Calea zacatechichi*), що містять в своєму складі психоактивні речовини із групи ентеогенів.

Література

1. **Википедия.** Свободная энциклопедия [Элек-

тронный ресурс]. – Режим доступа к документу: <http://ru.wikipedia.org>.

2. **Мир** волшебных растений [Электронный ресурс]. – Режим доступа к документу: <http://psy-plants.org>.

3. **Наказ** Министерства охорони здоров'я України від 01.08.2000 р. № 188 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо вели-

- ких розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док-ту: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. **Постанова** Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 р. за № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» // Фармацевтичне право. Навчальний посібник до аудиторної та позааудиторної роботи з фармацевтичного законодавства за спеціальністю «Фармація» /В.О. Шаповалова, В.В. Шаповалов, В.В. Шаповалов (мл.). – Х., 2008. – С. 98 – 107.
 5. **Постанова** Кабінету Міністрів України від 31.05.2009 р. за № 373 «Про внесення змін до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» // Фармацевтичне право в безпечному самолікуванні. Лікарські засоби, які відпускаються без рецепта лікаря / За ред. В.В. Шаповалова. – Х.: «Скорпіон», 2010. – С. 1149–1150.
 6. **Правоохоронителі** продолжают изымать курительные смеси. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа к документу: <http://kharkov.comments.ua/news/2011/02/08/175507.html>.
 7. **СБУ** “накрыла” в Харькове преступную группу, распространявшую курительные смеси. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа к документу: http://censor.net.ua/news/159908/sbu_nakryla_v_harkove_prestupnyuyu_gruppu_rasprostranyavshuyu_kuritelnye_smesi.
 8. **СБУ** изъяла психотропных веществ на 1 миллион. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа к документу: <http://atn.ua/newsread.php?id=48024>.
 9. **Судово-фармацевтичне** вивчення обігу функціональних харчових продуктів та курильних сумішей, до складу яких входять лікарські рослини, що викликають наркотичну залежність /В.В. Шаповалов, В.О. Шаповалова, Н.Г. Малініна, М.Ю. Сухая // Український вісник психоневрології. – 2011. – Т. 19, вип. 1. – С. 112–114.
 10. **Фармацевтичне** право в наркології / За ред. В.О. Шаповалової, І.К. Сосіна, В.В. Шаповалова. – Харків: Факт, 2004. – 800 с.
 11. **Фармацевтичне** право. Навчальний посібник до аудиторної та поза аудиторної роботи з фармацевтичного законодавства за спеціальністю «Фармація» /За ред. В.О. Шаповалової, В.В. Шаповалова, В.В. Шаповалова (мл.). – Х., 2008. – 144 с.
 12. **Шаповалова В.А.** Судебно-фармацевтическое изучение синтетических каннабиноидов, содержащихся в курительных смесях /В.А. Шаповалова, В.В. Шаповалов, М.Ю. Сухая //Человек и лекарство: XVIII Рос. нац. конгр., 11–15 апр. 2011 г. : тезисы докл. – М., 2011. – С. 637–638.

СУДЕБНО-ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ КУРИТЕЛЬНЫХ СМЕСЕЙ, В СОСТАВ КОТОРЫХ ВХОДИТ КАЛЕЯ ЗАКАТЕЧИЧИ (ЛАТ. CALEA ZACATECHICHI)

Шаповалова В.А., Шаповалов В.В., Сухая М.Ю.

Резюме. С позиции судебной фармации проведено изучение нерационального употребления психоактивных веществ из группы курительных смесей, на примере Калеи закатеичичи (лат. *Calea zacatechichi*).

Ключевые слова: судебная фармация, психоактивные вещества, курительные смеси, энтеогены, Калея закатеичичи (лат. *Calea zacatechichi*).

FORENSIC STUDY OF PHARMACEUTICAL SMOKING BLENDS, WHICH INCLUDE THE CALAIS ZACATECHICHI (LATIN CALEA ZACATECHICHI)

Shapovalova V.A., Shapovalov V.V., Sukhaya M.Yu.

Summary. From the standpoint of judicial Pharmacy conducted the study of irrational drug use from the group of smoking mixtures for example Kalei zakatechichi (Latin *Calea zacatechichi*).

Key words: forensic pharmacy, the psychoactive substance, smoking blends, entheogens, Calais zakatechichi (Latin *Calea zacatechichi*).